

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Growing apart: The comparative political economy of income inequality and social policy development in affluent countries

Thewissen, S.H.

Citation

Thewissen, S. H. (2015, September 29). *Growing apart: The comparative political economy of income inequality and social policy development in affluent countries*. Meijers-reeks. s.n., S.l. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/35767>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/35767>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/35767> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Thewissen, Stefan Hubert

Title: Growing apart : the comparative political economy of income inequality and social policy development in affluent countries

Issue Date: 2015-09-29

Samenvatting (Dutch summary)

UIT ELKAAR GEGROEID: DE POLITIEKE ECONOMIE VAN INKOMENSONGELIJKHEID EN DE ONTWIKKELING VAN SOCIAALECONOMISCH BELEID IN WELVARENDE LANDEN

Tot het uitbreken van de financiële crisis in 2007 is gedurende de laatste decennia het besteedbaar inkomen per hoofd van de bevolking in ontwikkelde landen toegenomen. Van deze inkomensgroei heeft echter niet iedereen in dezelfde mate geprofiteerd. In de meeste ontwikkelde landen is de inkomensongelijkheid gestegen. Voor een significant deel was dit het gevolg van gestegen loonongelijkheid, met name tussen laag- en hoogopgeleide werknemers.

In dit proefschrift probeer ik inzicht te verschaffen in determinanten en politieke en economische gevolgen van toegenomen inkomensongelijkheid en ontwikkelingen in sociaaleconomisch beleid in internationaal-vergelijkend perspectief. Dit proefschrift bestaat naast een inleiding en conclusie uit een verzameling van vijf zelfstandig te lezen hoofdstukken. Vier van deze hoofdstukken zijn in coproductie tot stand gekomen. In de hoofdstukken over oorzaken en gevolgen van ongelijkheid beperk ik me tot informatie over inkomen en werkgelegenheid. De empirische analyses in deze hoofdstukken zijn kwantitatief en omvatten lidstaten van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) tussen grofweg 1970 en 2012. In het bijzonder wordt er gebruik gemaakt van data op beroeps- en sectoraal niveau. Het laatste hoofdstuk gaat over de implementatie van sociaaleconomische crisismaatregelen als directe reactie op de financiële crisis in 2008 en 2009. In dit hoofdstuk wordt onderzocht of er sprake is van convergentie of padafhankelijkheid in crisisbeleid. Hiertoe worden de genomen crisismaatregelen in Zweden, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk met elkaar vergeleken. In de politicologische literatuur worden de genoemde landen gezien als schoolvoorbeeld van een sociaaldemocratische, een conservatieve, respectievelijk een liberale verzorgingsstaat. De landen werden alle drie sterk geraakt door de crisis.

Hoofdstuk 2 en 3 gaan over determinanten van ongelijkheid. In de politieke economie en arbeidseconomie worden vooral veranderingen in arbeidsmarkt-instituten, internationale handel en technologische ontwikkeling genoemd als oorzaken van toegenomen loonongelijkheid. Ten eerste is gedurende de laatste decennia het belang van bepaalde arbeidsmarkt-instituten met een nivellerend karakter, zoals de invloed van vakbonden in loonbepaling, afgenomen. Ten

tweede is in deze periode de handel met laagelonenlanden sterk gestegen. Blootstelling aan internationale handel kan leiden tot verplaatsing van productie en werkgelegenheid naar het buitenland. Aangezien toegenomen import uit laagelonenlanden in het bijzonder effecten kan hebben op lonen en werkgelegenheid van laaggeschoolde werknemers in ontwikkelde landen, kan dit hebben bijgedragen aan een stijging in de loonongelijkheid. Ten derde maken recente ontwikkelingen in technologie automatisering van routinematig werk relatief goedkoper. Dit kan negatieve effecten hebben voor individuen in beroepen met een meer routinematig karakter. Deze beroepen bevinden zich met name in het midden- en lagere segment van de loonverdeling. De arbeidsmarktpositie van individuen met een meer abstract beroep met gemiddeld hogere lonen wordt juist door deze technologische ontwikkelingen versterkt.

De empirische analyse in hoofdstuk 2 bestaat uit een vergelijking van inkomensongelijkheidsniveaus binnen sectoren in acht landen gebaseerd op LIS-microdata uit de periode 1985-2005. Uit een decompositie van ongelijkheid op nationaal niveau komt naar voren dat ongelijkheid binnen sectoren – de intrasectorale ongelijkheid – een veel grotere invloed heeft op het niveau en de toename van ongelijkheid op nationaal niveau dan loonverschillen tussen sectoren. In de meeste sectoren nam de intrasectorale ongelijkheid in de loop van de tijd toe. Sectorale verschillen in blootstelling aan internationale handel en technologische vooruitgang bieden geen significante verklaring voor deze wijdverspreide stijging in intrasectorale ongelijkheid. De afname in dekkingsgraad van collectieve loononderhandelingen toont wel een significant verband met intrasectorale ongelijkheid.

In hoofdstuk 3 wordt nader ingegaan op effecten van import uit China op de loonongelijkheid in ontwikkelde landen. China heeft een groot volume aan laagbetaalde werknemers. Niet alleen wordt er aandacht besteed aan de mate van blootstelling aan Chinese import in verschillende sectoren in ontwikkelde landen, maar ook wordt getracht in kaart te brengen in hoeverre handelscompetitie met China in buitenlandse exportmarkten is toegenomen. Bestaande studies in de politieke economie nemen handelscompetitie in buitenlandse exportmarkten niet mee in hun analyses. Lonen en werkgelegenheidsmogelijkheden van laaggeschoolde werknemers in ontwikkelde landen kunnen immers ook onder druk komen te staan wanneer dit land minder kan exporteren naar andere landen, omdat het voor deze andere landen aantrekkelijker wordt om Chinese goederen te importeren.

Voor het empirische gedeelte van hoofdstuk 3 wordt gebruik gemaakt van informatie over het aandeel van arbeidsuren en lonen van laag- en hooggeschoolde werknemers op sectoraal niveau in 18 landen tussen 1990 en 2007. Blootstelling aan Chinese import en competitie met China in buitenlandse exportmarkten hebben negatieve effecten op de werkgelegenheid en lonen van laaggeschoolde werknemers. Hooggeschoolden profiteren daarentegen van concurrentie in buitenlandse exportmarkten. Dit komt overeen met eerder onderzoek voor Groot-Brittannië dat laat zien dat toegenomen handelsconcur-

rentie leidt tot meer innovatie en productiviteit in exporterende industrieën waar hooggeschoolde werknemers van profiteren. Er is bewijs voor een negatief verband tussen technologische vooruitgang en de arbeidsmarktpositie van laaggeschoolde werknemers, terwijl technologische vooruitgang positief lijkt uit te werken voor hooggeschoolde werknemers. Zoals eerder onderzoek voor de VS heeft uitgewezen, heeft import uit China negatieve effecten op de sectorale werkgelegenheid als percentage van de totale werkgelegenheid op nationaal niveau. Technologische vooruitgang heeft echter alleen effecten op de werkgelegenheidsverdeling tussen laag- en hooggeschoolden.

Na in hoofdstuk 2 en 3 ingegaan te zijn op de oorzaken, richten hoofdstukken 4 en 5 zich op de mogelijke gevolgen van inkomensongelijkheid. Hoofdstuk 4 concentreert zich daarbij op economische groei. Het is mogelijk dat inkomensverschillen in de algehele populatie andere effecten hebben op de specifieke toename in loonaandelen in de top van de loonverdeling. Inkomensverschillen in de algehele populatie kunnen bijvoorbeeld scholingskansen negatief beïnvloeden, of juist economische groei stimuleren wanneer mensen worden geprikkeld door de relatief grotere loonverschillen. Grotere loonaandelen aan de top kunnen gunstig zijn voor private investeringen, of juist de groei belemmeren wanneer deze aandelen worden aangewend om te lobbyen om voordelen via de politiek te bewerkstelligen. De analyse van effecten van ongelijkheid op economische groei wordt verder bemoeilijkt door het feit dat herverdeling ook en wellicht tegengestelde effecten kan hebben op economische groei. In de economische wetenschap is de hypothese dat herverdeling loonprikkels en daarmee groei negatief beïnvloedt gezaghebbend.

Het is methodologisch ingewikkeld om een strikt onderscheid te maken tussen effecten van inkomensongelijkheid en herverdeling op economische groei. In ieder geval is het van belang om gebruik te maken van data waarin een onderscheid wordt gemaakt tussen ongelijkheid voor of na herverdelende belastingen en overdrachten. Wanneer gegevens van 25 landen tussen 1975 en 2009 worden geanalyseerd, worden met betrekking tot ongelijkheids- en herverdelingsmaatstaven die de gehele bevolking omvatten geen significante verbanden met economische groei gevonden. Wel is er een positieve relatie tussen het loonaandeel van de topinkomens en de economische groei, maar de coëfficiënten zijn klein.

Hoofdstuk 5 beschrijft een onderzoek naar mogelijke politieke consequenties van inkomensongelijkheid. Meer specifiek wordt er een analyse uitgevoerd of individuen die meer blootgesteld zijn aan technologische vooruitgang – zoals reeds besproken een veelgenoemde oorzaak van ongelijkheid – meer herverdeling prefereren als publieke verzekering tegen het toegenomen risico op baanverlies. Publieke verzekeringen tegen bijvoorbeeld werkloosheid hebben herverdelende effecten. Huidige technologische ontwikkelingen maken automatisering van routinematig werk relatief eenvoudiger. Op basis van microdata in 23 landen tussen 2002 en 2012 blijken individuen in routinematige beroepen meer herverdeling te prefereren. Deze relatie wordt sterker voor individuen

die werkzaam zijn in sectoren die zijn blootgesteld aan technologische vooruitgang, en voor mensen met een hoger inkomen aangezien zij meer te verliezen hebben in geval van baanverlies.

Tot slot omvat hoofdstuk 6 een casestudy van sociaaleconomisch crisisbeleid in Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Zweden als reactie op de financiële crisis in 2008 en 2009. Deze landen worden gekenmerkt door een verschillende institutionele geschiedenis. Zweden wordt gezien als een typische sociaaldemocratische verzorgingsstaat, terwijl Duitsland en het Verenigd Koninkrijk worden beschouwd als vertegenwoordigers van respectievelijk conservatieve en liberale verzorgingsstaten. Vaak wordt gesteld dat op de lange termijn deze institutionele verschillen lijken te verkleinen aangezien het sociaaleconomisch beleid tekenen van convergentie vertoont. Als directe reactie op de financiële crisis op de korte termijn daarentegen lijken de landen padafhankelijk te reageren. De crisisbeleidsstrategieën van de landen kunnen namelijk verklaard worden door verschillen in de institutionele geschiedenis. Dit suggereert dat beleidsstrategieën op de korte termijn verklaard kunnen worden door andere dynamieken dan beleidsontwikkelingen op de lange termijn.

Uit dit proefschrift komt het belang naar voren om op meer gedetailleerd sectoraal- en beroepsniveau dan in plaats van alleen overkoepelend nationaal niveau te kijken naar ontwikkelingen in inkomensongelijkheid. Er is substantiële variatie in niveaus van ongelijkheid, loonaandelen en werkgelegenheid tussen sectoren binnen landen. Aldus kan een meer gedetailleerd beeld verkregen worden van trends in ongelijkheid. Bovendien verschilt binnen landen de blootstelling aan mogelijke oorzaken van inkomensongelijkheid sterk tussen sectoren en beroepen. Dit kan worden gebruikt om meer inzicht te krijgen in mogelijke oorzaken – en daarmee indien gewenst mogelijke beleidsoplossingen – van ongelijkheid.

Een tweede bijdrage aan de politieke economie omvat de meer uitgebreide analyse van oorzaken en politieke gevolgen van inkomensongelijkheid. Binnen de politieke economie is de impact van technologische vooruitgang nog weinig onderzocht, terwijl de huidige technologische innovaties ongelijkheidsversterkende effecten hebben en tevens de herverdelingspreferenties van individuen beïnvloeden. Bovendien wordt in dit proefschrift aandacht besteed aan internationale handel, importcompetitie specifiek uit China en handelscompetitie met China in buitenlandse exportmarkten. Deze laatste twee factoren zijn eveneens nog weinig onderzocht maar blijken positieve effecten voor hoogopgeleide werknemers, maar negatieve effecten voor laagopgeleide werknemers in ontwikkelde landen te hebben.